

ANTTI SALMINEN

Kirjoituksen pimeydestä

Outi Alanko-Kahiluoto, *Writing Otherwise Than Seeing. Writing and Exteriority in Maurice Blanchot*. Helsinki University Printing House, Helsinki 2007. 235 s.

Outi Alanko-Kahiluodon väitöskirja on ensimmäinen filosofi-kirjailija Maurice Blanchot'n (1907–2003) tuotantoon keskittyvä monografia Suomessa. Sellaisenaan se on pienine puutteineenkin vakuuttava esitys, joka vahvistaa kotimaista mannermaisen filosofian perustutkimusta.

Blanchot on keskeisimpiä ranskalaisen ajattelun hahmoja 1940-luvulta eteenpäin. Ilman hänen käsitteisiään kielestä ja kirjoituksesta Lacanin, Deleuzen, Derridan ja kump-

paneiden olisi pitänyt keksiä hänet. Toisaalta Blanchot vetäytyi etenkin viimeisinä aikoinaan niin taidokkaasti julkisuudesta, että hänen fiktiivisyytensä ei olisi itse asiassa kovin yllättävää.

Optinen imperatiivi

Kahiluodon mukaan Blanchot'n tuotanto asettuu kokonaisuudessaan ([~~t~~]*he whole of Blanchot's work*) tiedon ja katseen samastamista sekä kielen läpinäkyvää välineellisyyttä vastaan (12). Väitteessä on toki perää, mutta Blanchot'n kaltaisen kirjoittajan

lähestyminen tutkimuksen alkusivuilla 'tuotannon kokonaisuuden' ja 'vastakkainasettelun' käsitteillä on vaarassa jähmettää hänen ajattelunsa valmiiksi valettuun muottiin. Yhtä kaikki väite ankkuroi tutkimuksen, ja tutkimuksen edetessä Alanko-Kahiluoto pystyy suurelta osin myös perustelevaan väittämänsä. Tutkielman loppupuolella yhtä jyrkkiä muotoiluja on onneksi vähemmän.

Alanko-Kahiluoto ottaa Blanchot'n rinnalle Martin Heideggerin kielikäsitteiden ja eritoten sen paljastamiseen ja kätkeytymiseen liittyvän käsitteistön. Tapa hahmottaa

Blanchot Heideggerin ja Hegelin kielikäsitteiden 'kolmanneksi', joka ei poista eikä luo kielen olemista (esim. 32) on mielekäs käsitteellistys, jota kehitetään uskottavasti luvussa "The Exteriority of Language". Samoin Levinasin filosofiaa (jonka teokseen *Autrement qu'être ou au-delà de l'essence* jo työn otsikko viittaa) luetaan hienosti Blanchot'n läpi ja kanssa.

Tutkimuksen toisen hypoteesin mukaan Blanchot yhdistää näkemisen kritiikin representatiivisen kielikäsitteiden kritiikkiin (15). Oletus ei ole erityisen hurja, mutta täsmällinen ja sellaisena hyvä lähtökohta tutkimukselle. Alanko-Kahiluoto väittää, että näkemisen teema ja varsinkin sen suhde kirjoitukseen olisi Blanchot-tutkimuksen sokea piste (13–14). Tämä ei täysin pidä paikkaansa. Esimerkiksi Emmanuel Alloa on käsitellyt samoja teemoja¹.

Mikä toinen ja kenen väkivalta?

Alanko-Kahiluoto päästää itsensä turhan helpolla pohtiessaan tutkimuksensa keskeiskäsitteitä 'toista/ Toista' ja 'toiseutta' tutkimuksen alussa (12) ja uudelleen vasta aivan tutkimuksen viimeisillä sivuilla (221–224). Tutkimuksen sisällä toiseudesta on vaarassa tulla nimi paitsi toisen ihmisen perustavalle tuntemattomuudelle, myös kaikille niille ajattelun ja kirjoituksen rajoille, joista on vaikea tai mahdoton saada otetta. Blanchot'laisessa mielessä tämä on varmasti perusteltua, koska kuten alati muistetaan mainita, toisen määrittely tuhoaa toiseuden. Siitä huolimatta toiseuden määrittelemättömyys on vaarassa tehdä siitä kaiken vieraan ja vaikean kaatoluokan. Ongelma ei tosin ole niinkään Alanko-Kahiluodon väitöskirjan oma, vaan sen yleisemmän diskurssin, johon hän tutkimuksellaan liittyy.

Tutkimuksen käsitystä väkivaltaista voi kritisoida samasta syystä. Vaikka Alanko-Kahiluoto seuraa taitavasti Heideggerin ja Derridan kritiikkejä nimeämisen ja representaation väkivaltaisuudesta, väkivallan ajatus uhkaa jäädä epämääräiseksi ja

turhan yleiseksi. Kuten toiseus, myös käsite 'väkivalta' menettää erottelukykynsä, jos valo ja näkeminen (19, 30), representoiva ajattelu (23) ja kielen alkuperä (32) nimetään yhtä kaikki väkivaltaisiksi tarkemmin määrittelemättä, millaisesta väkivallasta lopulta on kyse, ja miten se vaikuttaa tekstin tasolla tai sen ulkopuolella.

Esimerkiksi Alanko-Kahiluodon tulkitsessa Blanchot'n ja Derridan suhdetta väkivallan ja toiseuden käsitteet ovat vaarassa yleistyä kohtuuttomasti: *Language is a violent opening of communication, an opening which alone makes it possible to approach the other. [...] Since all language (both 'poetical' and 'philosophical') is essentially violent, it is not possible to think of literary language as 'the realm of the unrevealed'.* (31–32)

Ei-mistään eittämättömästi

Alanko-Kahiluoto onnistuu hienosti kontekstoimaan Blanchot'n kirjallisuuden ideaalin, 'ei-minkään paljastamisen' Hegelin ja Heideggerin kaksoisdoksella (17). Blanchot leikittelee jatkuvasti ei-minkään (*le rien*) kaksoiskuvalla: yhtäältä se toimii negaationa, toisaalta havaittuna olemattomuutena, joka johtaa kirjoitukseen.

Vaikka Alanko-Kahiluoto keskittyy pääosin ei-mihinkään negaationa, myös positiivinen ei-mikään, jonka kieli voi asemoida, nostetaan esiin (124). Tämän kielellisen ei-minkään 'olemista' olisi voinut avata vielä enemmän esimerkiksi Heideggerin avulla. Nyt Blanchot'n käsityksiä ei-mistään esitellään kyllä Sartren ja Bataillen vastaavien pohdintojen valossa. Kokonaisuudessaan Alanko-Kahiluoto pystyy oivallisesti avaamaan blanchot'laisen ei-minkään merkitystä ja suhteuttamaan sen Blanchot'n pääkäsitteisiin *il y a* ja 'neutri' (*neuter*).

Silmää on viilletty ennenkin

Alanko-Kahiluoto ei käsittele aiheensa kannalta ilmeistä Georges Bataillen silmän kritiikkiä, mikä on sikäli erikoista, että hän viittaa Ba-

tailleen toistuvasti esimerkiksi lukieksaan Blanchot'n novellia "Thomas l'Obscur". Nykyistä syvempi kontekstointi toista maailmansotaa edeltävään representaation kritiikkiin olisi hyödyttänyt tutkimuksen kokonaisuutta. Siinä missä yhteydet Blanchot'n aikalaisiin ja seuraajiin kudotaan kyllä uskottavasti, Blanchot näyttäytyy historiallisen taustoituksen uupuessa miltei suurena yksinäisenä, joka turhankin omaperäisesti nousee ajattelevan silmän hirmuvaltaa vastaan. Historiallisen kontekstoinnin puutetta paikkaa onneksi kolmannen pääluvun Hegelin, Kojëven ja Blanchot'n suhteita pohtiva osio.

Kuten Alanko-Kahiluoto hyvin toteaa, kirjoitus nimenomaan *materiaalisena* pystyy kyseenalaistamaan abstrakteja kaksinaisuuksia ja ideoiden valtaa (31). Samaa blanchot'laista strategiaa olisi voinut hyödyntää nykyistä enemmän etenkin tutkimuksen alkupuolella: suorien sitaattien runsaampi käyttö ja niiden lähiluku olisi tuonut Blanchot'n ajattelua esiin myös hänen kirjoituksenaan ajatusten ja ideoiden ohelle. 'Thomas'-tulinnassa lähiluku toimii mainiosti.

Vaikeasta, toisinaan suorastaan läpinäkymättömästä aiheestaan huolimatta Alanko-Kahiluodon käsittely on ihailtavan selkeää ja vaivatta seurattavaa. Myös tutkielman kieli ei, toisin kuin monet jälkistrukturalismin läheisyydestä kumpuavat tutkimukset, mukaudu kohteensa tyyliin, vaan säilyttää siihen kriittisen etäisyyden. Paikoin tosin ollaan sillä ja rajalla, että tutkijan ottama ajatuksellinen etäisyys on vaarassa objektiivoida liikaakin Blanchot'n ajattelua. Toisaalta on huojentavaa ja yksin inhimillistä, että edes Blanchot-tutkija ei täysin pääse eroon kielen väkivallasta.

Viite

- 1 Alloa, Emanuel, Bare Exteriority. Philosophy of the Image and the Image of Philosophy in Maurice Blanchot and Martin Heidegger (-). Engl. Millay Hyatt. *Colloquy*. Vol. 10, 2005, 69–82.